

И.П.И

Институт за пазарна икономика

бул. "Патриарх Евтимий" N 10, София 1142

тел./факс.: (+359 2) 952 62 66, 952 35 03

ел. поща: mail@ime.bg

страница в интернет: www.ime.bg

СТАНОВИЩЕ

Институт за пазарна икономика, гр. София, ЕИК 831344929

16 април 2020 г.

Относно: Проект на Регионална схема за пространствено развитие на Северен централен район (СЦР) 2021-2027

Институт за пазарна икономика (ИПИ) има подписан договор с община Габрово за изготвяне на Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Габрово в рамките на Общинския план за интегрирано развитие на община Габрово за периода 2021-2027.

В рамките на съвместната работа между ИПИ и община Габрово се запознахме в детайли с проекта на Регионална схема за пространствено развитие на Северен централен район 2021-2027. В тази връзка бихме искали да споделим нашето становище с представения проект и да отправим някои бележки, които се надяваме да бъдат отразени в крайния вариант на Схемата за пространствено развитие на СЦР.

Направените предложения се консултирани и обсъдени в оперативен порядък с експертите в община Габрово и отговарят на първоначалните изводи от Общинския план за интегрирано развитие на община Габрово 2021-2027.

Общи коментари

Считаме, че анализът е на добро ниво и обхваща основните проблеми в пространственото развитие на СЦР. В същото време стратегическата част, в т.ч. SWOT анализа, стратегическите приоритети и индикаторите могат да бъдат допълнително разработени и подобрени.

Важно е да бъде спазен подходът „отдолу-нагоре“ и да бъде взето под внимание мнението на отделните общински/областни власти. В това становище представяме накратко някои критични бележки по регионалната схема за развитие на СЦР. Бележките не са изчерпателни, като си запазваме правото да коментираме допълнително визията и приоритетите.

Визията за СЦР е твърде ориентирана към Дунавското пространство, което не е достатъчно по отношение на общините в района на Централен Балкан. Считаме, че това не отговаря на аналитичната част в доклада и на приоритета за балансирано и устойчиво териториално развитие. В тази връзка предлагаме следния подход:

- ✓ По-добър вариант е да се търси двуполюсен модел на визия за СЦР, който се гради върху устойчивото развитие и обвързаността на Дунавското пространство и района на Централния Балкан. Подобен двуполюсен модел не търси конкуренция между отделните групи общини, а възможност за интелигентна специализация в силните черти на всяко населено място и взаимно усилване, което се наблюдава в други райони в страната.

Коментари по приоритетите

Считаме, че в общ план трите приоритета са добре зададени и отговарят на предизвикателствата пред района. Икономически подем, развитие на човешкия потенциал и по-добра свързаност са приоритети, които местните власти, жителите и бизнеса в СЦР припознават. Общата посока на приоритетите отговаря напълно на аналитичната част. По-сериозен коментар в общото задаване на приоритетите имаме по отношение на втория приоритет:

- ✓ В приоритета за развитие на човешкия потенциал следва да се обърне повече внимание на демографията в СЦР. Всички мерки в другите приоритети – в посока за икономически растеж и по-добра териториална свързаност, в крайна сметка опират до най-голямото предизвикателство пред СЦР – как да се обърнат негативните демографски тенденции? Считаме, че трябва повече фокус, в т.ч. мерки и индикатори, по отношение на демографията – по-конкретно миграционните процеси, в приоритета за развитие на човешкия потенциал.

В основата на човешкия потенциал стоят хората – дори и образованието да е добро, ако активните хора и работната сила напускат съответния район, трудно може да се говори за развитие на човешкия потенциал.

Конкретни коментари по аналитичната част

- ✓ В резюмето на СЦР в коментара за взаимодействието между градовете от различните йерархични нива е допусната грешка и вместо област Силистра е останала област Търговище;
- ✓ В точка 2.1.1. Фактори, влияещи върху развитието на района, е пропуснат транспортен коридор №9, който с изграждането на тунела под вр. Шипка, ще има голяма роля за подобряване на транспортната достъпност;
- ✓ Не е обърнато достатъчно внимание и не са описани съществуващите индустриални зони към областните центрове, а само Русе и Горна Оряховица;
- ✓ По отношение на недвижимото културно наследство и културни ценности, не са споменати Боженци, Етъра и Дом на хумора и сатирата, които са с национално и над национално значение;
- ✓ Нищо не се споменава за новоизграждащите се Центрове за компетентности към университетите;
- ✓ Сбъркан е обхвата на агломерационния ареал на Габрово, където са оцветени 4 общини, а са описани само Габрово, Трябва и Дряново. Община Севлиево е оцветена на картата, но не е описана.

Коментари по SWOT анализ, стратегически приоритети и индикатори

Считаме, че върху SWOT анализа има още работа. Към момента не е достатъчно балансиран между отделни сфери – като образование, демография, икономика и т.н., а липсват и някои важни моменти. По-долу представяме някои конкретни идеи.

В силни страни:

- ✓ Трябва силна точка за образованието – различна от сегашната, която визираща само образователните институции. Русе, Габрово и Велико Търново са сред лидерите по дял на хората с висше образование – следва да се добави точка за добрата образователна структура на населението и наличието на квалифицирани кадри. Много професионални гимназии също са силна страна на района;
- ✓ Пропуснати са водещите сектори според тематичните области на ИСИС. Приоритетите и целите имат силно икономически характер и следва икономиката да е фокус и в SWOT анализа;
- ✓ Говори се за лека промишленост, а вътре е сложена мехатроника. По-добре да се ползва термина преработваща промишленост и да се фокусира върху най-перспективните производства и тези с най-висока добавена стойност;
- ✓ Не е удачно да се започват водещи високотехнологични производства с фармацевтичния бранш. Препратка към ИСИС областите.

В слаби страни:

- ✓ Предлагаме да отпадне точката за изоставане на технологичното развитие;
- ✓ Да се разпише отделна точка за миграцията и отлива на хора.

Във възможностите:

- ✓ Трябва да се включи тунела под вр. Шипка – абсолютно задължително от гледна точка на района на Централен Балкан.

По отношение на приоритетите:

- ✓ В Приоритет 2: развитие на човешкия потенциал – специфичните цели са свързани с образование и здравна/социална среда. Липсва цел по отношение на демографията, а това е най-голямото предизвикателство пред района. Считаме, че трябва да се обособи отделна специфична цел за демографията в приоритета за човешкия потенциал;
- ✓ Конкретно визираща цел по отношение на миграцията и механичния прираст на населението, тъй като тези процеси не са толкова обвързани с възрастовата структура на населението, а повече с икономиката и перспективите за живот в съответните населени места.

По отношение на Индикаторите за оценка на изпълнението:

Първи приоритет:

- ✓ Индикаторът БВП на човек е безспорен. От двата индикатора ЧПИ и разходи за ДМА следва да се избере само един – по-добре ЧПИ. Третият индикатор следва да е обвързан с „трансформацията“, тоест основно с иновациите и технологии. Възможни индикатори са 1) дял на високотехнологичния износ или 2) разходи/заети в НИРД.

Втори приоритет:

- ✓ Един индикатор за пазара на труда е достатъчен – най-добре коефициентът на заетост;
- ✓ Следва да има един индикатор за образованието – или дял на преждевременно напусналите ученици или дял на населението с висше образование. По-скоро първият, тоест насочен към училищното образование;
- ✓ Важно е да има силен индикатор за демографията. Най-добър е нетният коефициент на миграция или механичният прираст, който показва механичното движение на населението и е показател за оценката на хората за привлекателността и перспективата в съответния регион.

Трети приоритет:

- ✓ Рехабилитирана пътна мрежа – посоката на индикатора е добра (качество на пътната мрежа), но отчита дейността, а не конкретно качеството. Предлагаме да се използва индикатора качество на пътната настилка (АПИ поддържа такава статистика на регионално ниво);
- ✓ Население с подобрен транспортен достъп – също добра посока на индикатора. Може да се ползва и дял на автомагистралите и първокласните пътища, което има директно отношение към големите проекти в района;
- ✓ Дял на домакинства с интернет спрямо средното за страната – не е много добър показател, хубаво е да се помисли повече в тази посока. Възможно е да се следи използваемост, а не достъп, и да се гледа показателят сам по себе си, а не в отношение със средното за страната.

Надяваме се конкретните бележки и идеи да бъдат полезни. Оставаме на разположение за допълнителни коментари и обсъждане на стратегическите приоритети и индикаторите за оценка на изпълнението.

Петър Ганев

старши изследовател, ИПИ

ganev@ime.bg